

Stan de Jong

Mr. Hiddema

strafpleiter, dandy, dwarsligger

Meulenhoff

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Het wad, de oorlog, de collaboratie	13
2	Een nakomertje dat niet wil deugen	29
3	Van soldaat Theo tot mr. Hiddema	43
	4 Stage bij Moszkowicz	55
	5 Pillen en een puntzakje friet	71
	6 Ruzie met Moszkowicz	83
	7 De bende van Venlo	101
8	De man die de paus wilde vermoorden en andere zaken	119
	9 De Zwarte Weduwe	137
10	Advocaatje, leef je nog?	147
	11 Tucht & orde	155
	12 Belgische toestanden	169
	13 De IRT-affaire	181
14	De Limburgse IRT-affaire – de gouden jaren van Peter van D. en Robbie van L.	193
	15 Foute advocaten	205

16	De Goddelijke Kale	213
17	De zaak-Volkert van der Graaf	235
	18 Dandy	251
19	Poen, poen, poen, poen	261
20	Hooggeëerd publiek	275
21	Sla een grenspaal, schaf een pistool aan!	283
	Tot slot	293
	Verantwoording en dankwoord	297
	Personenregister	299

Voorwoord

In een pand aan de Amsterdamse Herengracht trilt een I gsm op een oud Frans bureau. Een heer in een op maat gesneden auberginekleurig jasje trekt, alvorens hij de oproep beantwoordt, nog snel een mentholsigaret uit een pakje, strijkt over zijn zorgvuldig getrimde snor, zegt dan: 'Hiddema, advocaat.'

Aan de telefoon is iemand van de landelijke piketcentrale van de Raad voor Rechtsbijstand. Verdachten die in verzekering zijn gesteld, hebben recht op de kosteloze bijstand van een advocaat die is aangesloten bij de piketdienst. De verdachten kunnen een voorkeur uitspreken voor een advocaat. 'Ah, mijnheer heeft specifiek naar mij gevraagd, dat is verheugend,' zegt Theo Hiddema, genietend van zijn eigen formuleringen. 'Wat was zijn naam ook alweer? Wacht, ik noteer het even.'

De zaterdagen staan in huize Hiddema, waar kunst en kitsch gebroederlijk naast elkaar hangen en staan, in het teken van slaapttekort inhalen en lezen. Terwijl uit de keu-

ken de schlagers van de Duitse zangeres Helene Fischer galmen, worden dikke zaterdagkranten gespeld. Hiddema is een grootverbruiker van tekst. En een groot producent. De advocaat produceert meanderende volzinnen, die als door een wonder meestal keurig op hun pootjes terechtkomen. Zijn oratorische vermogen heeft hem gemaakt tot een fenomeen in de rechtszaal, een geziene gast in de media en een societyfiguur – precies zoals hij voor ogen had toen hij opgroeide in een weinig mondain dorpje, gelegen aan de Friese waddenkust.

Maar altijd kan het werk roepen. Dus ook deze zaterdagmiddag. Na enkele pogingen is contact gelegd met het politiebureau waar de gedetineerde om Hiddema's rechtshulp heeft gevraagd. De man wordt ervan verdacht in een hotel te hebben ingebroken. Ongeduldig speelt Hiddema met zijn aansteker. 'U bent onschuldig, zegt u? Ja, dat zal ongetwijfeld. Maar u zult toch echt drie dagen moeten zitten. Daar helpt geen lieve moedertje aan. Nee, mijnheer... ook geen rechter.' Hiddema zucht. 'Wanneer kan ik u bezoeken? Morgen? Hoe laat? Wat zegt u? Of ik sigaretten mee kan nemen?' Hiddema trekt ironisch een wenkbrauw op, waarbij hij even aan de Britse acteur David Niven doet denken. 'Welk merk rookt u? Marlboro. Light, menthol, normaal... u zegt het maar hoor. Nou, ik neem wel een slof mee.'

Theo Upt Hiddema (Holwerd, 1 april 1944) doet zo'n tweehonderd zaken per jaar. En dat al bijna vijfendertig jaar lang. Ondanks zijn gevorderde leeftijd is hij niet van plan het rustiger aan te doen. Niet alleen omdat 'de schoorsteen moet roken' – er rust een hypotheek van ongeveer een miljoen euro op zijn grachtenpand –; pleiten is zijn *raison d'être*.

Samen met Piet Doedens, Gerard Spongen en Bram Moszkowicz behoorde Hiddema tot de glamouradvocaten die in de jaren negentig van de vorige eeuw furore maakten. Het was de tijd van de grote processen tegen drugsbendes die (volgens justitie) vele miljoenen guldens omzetten, maar ook van de onthullingen over de inzet van criminele burgerinfiltranten, het door de recherche ‘gecontroleerd doorvoeren’ van drugs, en andere dubieuze opsporingsmethoden. De IRT-affaire was een schandaal waar de media hun vingers bij aflikten. En deze strafpleiters waren geen dorre juristen, zij lieten het breed hangen en genoten zichtbaar van hun successen; zó zichtbaar dat het wel eens ergernis wekte, zelfs bij vakbroeders.

Van de vier genoemde advocaten heeft Doedens, vanwege gezondheidsredenen, zijn toga aan de wilgen gehangen, evenals Bram Moszkowicz, die in 2013 door het Hof van Discipline voor het leven werd geschorst. Met zeventig jaar is Theo Hiddema, die niet alleen in Amsterdam, maar ook nog altijd in Maastricht kantoor houdt, een van de oudste nog actieve strafpleiters – een feit dat al bijna voldoende reden zou kunnen zijn voor een biografie. Wie anders dan Hiddema kan met gezag – en humor – de ontwikkelingen in bijna veertig jaar strafadvocatuur (hij begon in 1975 als stagiair bij Max Moszkowicz) schetsen?

Daarnaast is Hiddema niet onomstreden. De strafpleiter lijkt welhaast een abonnement te hebben op geschillen bij de deken van de Maastrichtse Orde van Advocaten. Zijn methoden zijn op zijn zachtst gezegd onorthodox. Hij noemt zichzelf een prijsvechter in de juridische arena. Een handelsreiziger met een koffer vol argumenten.

Zijn uitgesproken voorkeur voor politici als Pim Fortuyn en Geert Wilders maakt hem een vreemde eend in de bijt van de advocatuur. In het ventileren van zijn dwarse opvattingen neemt hij nimmer een blad voor de mond. Met name die laatste karaktereigenschap bracht uitgeverij Meulenhoff tot de overtuiging dat er een boek over deze vaak als dandy omschreven advocaat moest komen.

Het voorstel een boek over hem te schrijven, werd als vanzelfsprekend door Hiddema aanvaard. Alsof hij verbaasd was dat het hem niet al jaren eerder was gevraagd. 'Hoeveel pagina's was die biografie over Neelie Kroes die u geschreven heeft?' wilde hij van de beoogde auteur weten. 'Vierhonderd? Nou, dan mag u voor mij wel het dubbele uittrekken.'

Dat leek me wat overdreven. Bovendien had ik helemaal geen zin, tijd en geld om weer minimaal anderhalf jaar van mijn leven fulltime aan een biografie te werken, honderd-en-nog-wat bronnen te spreken, etcetera. Zonder extra financiering, met slechts een voorschot van de uitgever, kon ik me dat eenvoudigweg niet veroorloven. De revenuen van een boek zijn onvoorspelbaar, maar kenmerken zich doorgaans toch wel door het gegeven dat zij aanzienlijk lager zijn dan de buitenwacht denkt.

Daar kwam bij dat ik van meet af aan voor ogen had dat Hiddema zijn levensverhaal zelf zou moeten vertellen vanwege zijn unieke *tone of voice*. De lezer zou als het ware door die magische woordenstroom in de wondere wereld van Hiddema worden gezogen, alsof hij diens avonturen zelf beleeft. Om dan als auteur voortdurend in te breken of anderen commentaar te laten leveren, leek me de lees-

baarheid niet ten goede komen. Voordat je het weet, moet je daar de hoofdpersoon weer op laten reageren en wordt het een stilistisch bloedbad. Bovendien vroeg ik me af of het veel zou toevoegen. Daarom nam ik een radicaal besluit: het levensverhaal van Hiddema zou geheel in de ik-vorm worden geschreven. Het moest zijn verhaal worden.

Het boek dat u nu in handen heeft, vertoont dan ook meer de trekken van een autobiografie dan van een biografie. Maakt dat mij automatisch een ghostwriter? In formele zin niet, mijn naam staat gewoon op het omslag. Maar ook in materiële zin valt op die kwalificatie het een en ander af te dingen. In de veertien gesprekken – in lengte variërend van drie tot vijf uur – die ik met Hiddema voerde en die het stevige fundament onder dit boek vormen, bepaalde ik de thema's, hoewel er natuurlijk ruimte bestond voor het hoofdpersonage om een onderwerp aan te snijden. Voor de selectie van het materiaal was ik verantwoordelijk.

Van tevoren werd door Hiddema geen enkele blokkade opgeworpen, voorwaarde gesteld of onderwerp taboe verklaard. 'Je doet maar, het is jouw boek,' zei hij meer dan eens. Ruimhartig stelde hij zijn archief ter beschikking, waardoor ik in de gelegenheid was zo veel mogelijk te checken.

Hoewel ik dacht al behoorlijk te zijn ingewijd in de wereld van het strafrecht kwam uit de diepgaande gesprekken die ik met Hiddema voerde een pregnant beeld naar voren van de strafadvocatuur: wat een keiharde wereld! Privédetectives die je geld proberen af te troggelen. Klokkenluidende rechercheurs die zelfmoord plegen.

Criminelen die je naar het leven staan. Rancuneuze cliënten die je voor de tuchtrechter slepen. Journalisten die je in levensgevaar brengen. Officieren van justitie die niet in hun laatste leugentje zijn gestikt. En als het eens een dagje rustiger is aan het front, staat er wel een confrère op om je een dolk tussen de schouderbladen te stoten. Ja, men moet wel uit bijzonder hardhout zijn gesneden om in deze jungle te overleven, en al helemaal om daarbij de levenslust te behouden die Theo Hiddema bezit.

Het feit dat dit geen 'deftige' biografie is geworden, betekent niet dat ik weinig ambitie had. Mijn doelstelling was het spannendste, meest spraakmakende en vooral openhartigste boek te schrijven dat in Nederland over (of door) een advocaat is geschreven. Aan de lezer het oordeel of dit is gelukt.

Stan de Jong, Amsterdam

Het wad, de oorlog, de collaboratie

Rond onze boerderij lag een gracht. 's Winters draaide ik er rondjes op het ijs. Het was steenkoud. Maar het landschap was beeldschoon. Vanuit de erker kon ik wel drie kilometer ver kijken, tot aan de dijk. Daarachter lagen de zee en Ameland. In mijn slaapkamer viel het zwaailicht van de vuurtoren binnen, een-twee-drie... hop – dát ritme; dan zag je als het ware spoken.

Met mijn vriendjes was ik altijd op het wad te vinden. Daar heb ik alles geleerd. Ik heb leren vissen in het wad, leren zwemmen in het wad, leren duiken in het wad. In het wad vingen we botten, dat zijn platvissen. Je zat op een boot, ging met je kop onder water en pakte ze met je blote handen beet, zonder hengeltje. Mijn jeugd stond in het teken van het buitenleven. Mollen vangen. Met een riek in de grond peuren en als er een mol naar boven kwam, gaf je het beestje een klap op zijn kop en je verkocht het velletje voor 75 cent op een of ander adres in het dorp. Pure stroperij.

Al jong beseftte ik dat wij anders waren, er niet bij hoorden. Ik ben geboren aan de Friese waddenkust, in Holwerd, een agrarische gemeenschap met meerdere kerkjes. Onze boerderij lag buiten het dorpscentrum. Een gereformeerde setting.

Op zondag hing een zwaar christelijke sfeer in de straten. Vrome burgers liepen pontificaal over de weg naar de kerk. Ze namen niet eens de moeite op de stoep te lopen. Strak in formatie bewogen ze zich voort, in gezinsverband, in hun beste zwarte kloffie. De dorpelingen hadden een diepe achting voor het hogere, maar onderling was er schisma na schisma geweest. Je had Vrijgemaakten, fijnen en iets minder fijnen. Met een zekere verwondering zag ik de ene kerkgemeenschap de andere kruisen – een parade van jewelste.

Mijn ouders waren niet streng gelovig, integendeel. Formeel waren we doopsgezind. Er stond een mooie doopsgezinde kerk met een neoclassicistisch voorkomen in de Stationsstraat. Want hoe klein Holwerd ook was, het had een station, waar het boemeltje tussen Leeuwarden en Dokkum stopte: het Dokkumer lokaaltje. Maar naar de kerk gingen wij niet. Ik kom uit een vrijzinnig milieu. Er werd geluisterd naar programma's van de VPRO en mijn vader was een bewonderaar van Jacques Gans, die columns schreef in *De Telegraaf*, en van G.B.J. Hiltermann, de hoofdredacteur van de *Haagse Post* en een van de oprichters van *Elseviers Weekblad*. We lazen de *Haagse Post*, en ik vermoed dat we de enigen in die uithoek waren die een abonnement op dat eigenzinnige opinieweekblad hadden. Mijn ouders waren liberaal en we behoorden zodoende tot een zeer kleine minderheid in het dorp.

Ik stam uit een echt Friese familie, onbesmet. Mijn moeder Tetje, geboren in 1897, was een Sijbrandij, een boerendochter uit Rauwerd in de Greidhoek, een weidegebied ten westen van de Friese meren. Ze was een zeer gesoigneerde dame. Mijn vader Upt, die werd geboren in 1895, was herenboer en welgesteld. Het woord 'rijk' vermijd ik bewust. Friese boeren zijn rijk omdat ze veel land hebben, maar dat is hun handelskapitaal. Je leeft er niet op los, een uitbundig financieel beheer kun je je niet permitteren, dat gaat onmiddellijk ten koste van de bedrijfsvoering. Wel was mijn vader tamelijk imperialistisch ingesteld; hij kocht steeds land aan van boeren die er wat zwak voorstonden.

We hadden een gemengd bedrijf. Behoudens varkens was er zowat alles in de stallen te vinden: paarden, koeien, schapen. We verbouwden aardappelen en er was een graanschuur. Het bedrijf moet heel wat hectares hebben beslaan, want je kon aan beide kanten tot aan de horizon kijken – een prachtig uitzicht. Op het achtererf was een poortje met twee pilaren waarachter de oprit lag en daar stond een bord met het weinig spectaculaire opschrift: 'Landbouw en Veeteelt'.

Mijn vader was een ondernemer pur sang, trots op zijn product, monomaan, prestatiegericht en autoritair. Een echte patriarch. Binnen de gemeenschap was hij een bekend figuur. Hij droeg een hoed, geen pet, hetgeen destijds het een en ander betekende. Hij rookte Hofnar-sigaren, van die boerenbolknakken. Altijd ging hij gekleed in pak. Nooit heb ik hem in een overall gezien. Met zijn uitstraling dwong hij gezag af. Dat moest ook wel. Hij diende leiding te geven aan wat toen nog een heel arbeidsin-

tensief bedrijf was. Ik zie hem nog 's ochtends staan om iedereen die op de fiets aankwam in de juiste richting te dirigeren. Hij was bepaald geen herenboer die af en toe kwam kijken hoe het voetvolk zich uitsloofde. Mijn vader was als eerste aanwezig en als laatste vertrokken. Nooit te beroerd zijn handen uit de mouwen te steken.

Rond de boerderij lagen vier arbeiderswoningen. Geen plaggenhutten, maar mooie stenen huizen. Daarin woonde het vaste personeel met kinderrijke gezinnen. Het waren lang niet de enige arbeidskrachten. Dagelijks doemden van achter de horizon mensen op die uit de dorpsgemeenschap op de fiets kwamen aankachelen. In het hoogseizoen waren er seizoenarbeiders. Zij kwamen helemaal uit de Friese Wouden om bij ons te werken. Dat konden wel vijftien, twintig man zijn. Het was een groot bedrijf.

Mijn vader was hier geboren en getogen, hij was vergroeid met de grond. Mijn grootvader, die ik nooit heb gekend, woonde jarenlang op de andere boerderij, want we hadden er twee.